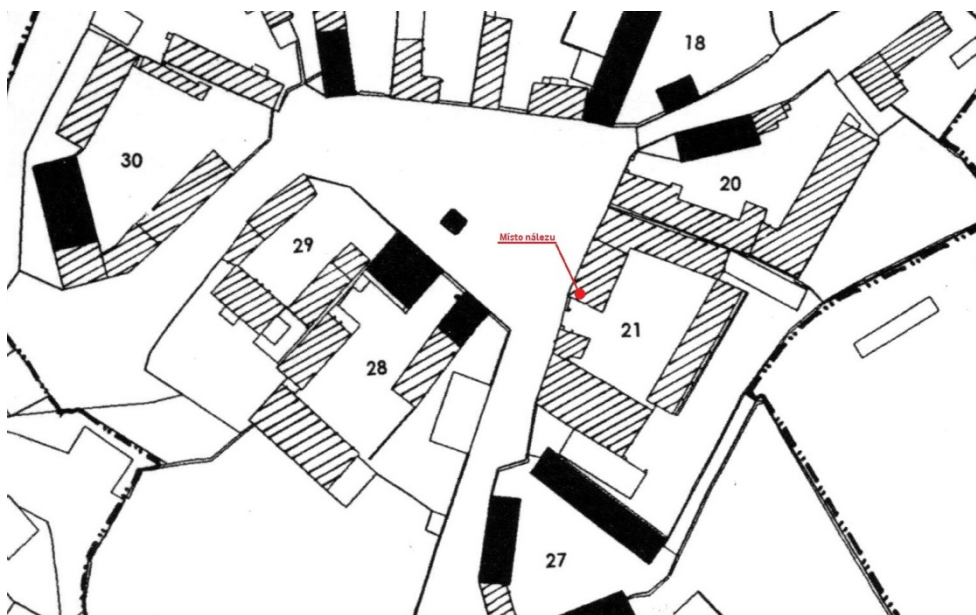

ZÁVĚREČNÁ ZPRÁVA
O ZÁCHRANNÉM ARCHEOLOGICKÉM VÝZKUMU

Plzeň-Černice, Selská náves č.p. 21

Výzkum vesnické zemědělské usedlosti, 2006

Jan Vladař

16.9. 2016, archiv Archeos č.j. 32Pl/2016

ARCHEOS
společnost pro archeologii a památky
Nebahovská 1016, CZ - 383 01 Prachatice
www.archeos.cz

Plzeň-Černice, Selská náves č.p. 21

- záchranný archeologický výzkum

Úvod

Záchranný archeologický výzkum v lokalitě Plzeň-Černice, Selská náves č.p. 21 byl proveden z důvodů ohrožení území s archeologickými nálezy adaptací usedlosti na školící středisko, sportovně relaxační centrum, penzion a správní budovu. Provedení výzkumu zajistili ve dnech 27.1. až 24.4. 2006 pracovníci společnosti Archeos.

Historie lokality

Obec Černice leží na okraji města Plzně, nachází se na terase nad pravým břehem řeky Úhlavy. Nevýznamná vodoteč při okraji vesnice vytvořila širokou pánev, ze stran ohraničenou dvěma ostrohy. Ve středu pánve leží trojúhelníková náves, obklopená několika do návsi štítově orientovanými zemědělskými usedlostmi. Stranou návsi stojí velká usedlost čp. 27, kde ve světnici obytného domu bylo zjištěno roubené jádro stěn.

Písemné zprávy o vsi pocházejí prvně z r. 1402, kdy je vesnice zmiňována v majetku města Plzně. Další zpráva r. 1418 uvádí ve vsi 27 usedlostí a mlýn. Počet usedlostí klesal, neboť r. 1549 zde bylo 18 statků, r. 1607 jen 17 (*Foud-Karel 1998*) a podle Berní ruly r. 1655 jen 7 selských usedlostí, z nichž 2 byly opuštěné, a 7 patřilo chalupníkům (*Doskočilová 1952*).

V r. 1496 založilo město na pozemcích Černic velký rybník a do konce 16.stol. byly vybudovány další dva. Menší rybníky zanikly před rokem 1738, velký rybník byl zrušen r. 1836 (*Bělohlávek 1997*).

V současných usedlostech je zachováno několik dokladů jednotlivých stavebních etap. Za nejstarší lze považovat kamenný srub ve dvoře usedlosti čp.28 na návsi (*Brož 1925*), opatřený při vstupu do objektu z perónu pozdně gotickým portálkem (*Škabrada 1979*). Jak prokázaly poslední výzkumy, je špýchar podsklepený. Sklep, klenutý valenou klenbou je přístupný z nádvorní štítové strany. Jádro obce bylo zařazeno mezi památkové rezervace lidové architektury.

Samotný areál usedlosti čp. 21 nebyl vyhodnocen jako památkově nejhodnotnější, ale jeho umístění na východní straně návsi v pohledově silně exponovaném místě je nedílnou součástí památkové rezervace. Stávající zástavba je výsledkem celkové přestavby původního dvora provedené v 2.pol. 19.stol. a navazujících, významných úprav v 1.pol. 20.stol. Původní areál sestával z tří částí, obdélné stodoly na jihu, stájí na východě a obytné budovy s chlévy v severozápadním rohu.

Obytná budova se sklepní komorou vznikla v 70.tých letech 19.stol. okapově orientovaná do návsi a zřejmě respektovala linii předchozí zástavby. Byla budována jako podélná přístavba k objektu stájí, hodnotného, staršího objektu s plackovými klenbami.

Okolnosti výzkumu

Uvažovaná přestavba usedlosti zahrnovala úplnou rekonstrukci objektu stodoly a stájí a přestavbu obytné budovy pouze s ponecháním obvodového zdiva. Vzhledem k celkové přestavbě usedlosti v 19.století bylo riziko narušení nějakých významnějších archeologických situací vyhodnoceno jako nízké a výzkum byl omezen na dohled u výkopových a jiných stavebních prací.

Během výkopů pro obnažení základového zdiva obytné budovy byl přesto uvnitř stavby v jihozápadním rohu zjištěn mísovitě zahloubený, oválný objekt předběžně datovaný do období středověku.

Archeologická situace a postup výzkumu

Výzkum byl zprvu prováděn formou dohledu, u většiny sledovaných výkopových prací bylo zjištěno výlučně geologické podloží odpovídající předstihovému geologicko-inženýrského průzkumu. Podloží bylo tvořeno holocénní, svahovou, převážně jílovitou zeminou žluté až okrové barvy, vzniklé přesunutím zvětralých břidlic z okolí. Zřejmě během přestavby areálu v 19.stol. byla horní vrstva přírodního podloží mechanicky odebrána pro zarovnání dvora a proto nikde nebyly zjištěny antropogenní uložení nebo navážky.

Při výkopech pro obnažení základového zdiva uvnitř rekonstruované obytné budovy ale byl zjištěn do přirozeného podloží zahloubený objekt. Podařilo se zdokumentovat a vypreparovat jeho severní část, tvořící po hypotetickém doplnění celkového půdorysu asi jeho 2/3 původní velikosti. V dochované části se jednalo o mísovitě zahloubený objekt oválného půdorysu přibližných rozměrů 2,5 x 0,70 m a zahloubení 0,40 m. Stěny objektu byly v jeho horním úseku kolmé až negativně kónické, poté v radiusu přecházely v téměř rovné dno. Výplň objektu tvořila homogenní tmavě šedá hlína (004) s množstvím uhlíků. Na dně ve středu objektu bylo položeno několik drobných kamenů zapuštěných nebo přecházejících v odlišnou, mírně tmavší výplň. Rozhraní obou vrstev výplně ale nebylo možné mechanicky odlišit. Celou situaci překrývala asi 0,20 m mocná vrstva šedé barvy (003). Stykovou plochu mezi povrchem objektu a vrstvou 003 vyplňovaly drobné kameny propadající se do výplně objektu. Vrstva 003 a další nadloží (vrstvy 002, 001 a kamenný pás) lze zařadit k přestavbě z 19.stol., která zřejmě zasáhla i horní část zkoumaného objektu.

Z výplně objektu 004 bylo získáno množství zlomků keramických nádob z období středověku.

Nálezy, datování

Největší část souboru středověké keramiky vyzvednuté z výplně objektu tvoří šedá tenkostěnná keramika redukčního výpalu, pouze několik zlomků tvoří hrubší oxidační či oxidačně-redukční keramika. Z okrajových profilací dominují okraje hrnců, tzv. ovalené, ovalené s vnitřním prožlabením, dále okraje přehnuté či zaoblené a jen sporadicky okraje typu okruží. Tato převládající skladba okrajů hrnců je typická pro období 15. století (1. a 2. třetinu). Analogie ke keramice shledáváme například v plzeňských nálezech keramiky (*Nováček 2000; Orna 2011*). Ze starších variant okrajů se ojediněle vyskytl okraj hrnce šikmo seříznutý s vytaženou spodní a horní hranou, okraj vzhůru vytažený a dále několik okrajů „římsovitých“ až archaických okruží, které lze rámcově datovat do průběhu 13. až 13./14. století, a které se

v plzeňských nálezech téměř nevyskytují Hrnce byly často opatřeny páskovými uchy.

Dále byly v souboru zastoupeny okraje džbánů – vysoké okruží s lištou a zesílené, přehnuté okraje nebo vodorovně vyložené okraje mís. Z výzdoby byly zastoupeny ryté rýhy často v několika pásech na podhrdlí, dále například vývalková šroubovice. Z dalších keramických tvarů byla rozpoznána zvonovitá poklice. Řada keramických zlomků byla na podhrdlí zdobena geometrickými radélky, v několika případech se nacházelo i radélko na rozšířené horní ploše vodorovně vyloženého okraje kónických mís. Několik zlomků bylo zdobeno červeným malováním, které lze považovat za průnik keramiky z jiného distribučního okruhu, patrně z oblasti severozápadních Čech (*Vařeka 1998*).

Podle předběžného zhodnocení keramického souboru výplň jámy tvoří převážně nálezy keramiky z 15. století, pouze menší část souboru – reziduální příměs (?) nebo pozůstatek z doby fungování objektu reprezentuje několik zlomků keramiky 13. až 13./14. století.

Předběžný závěr

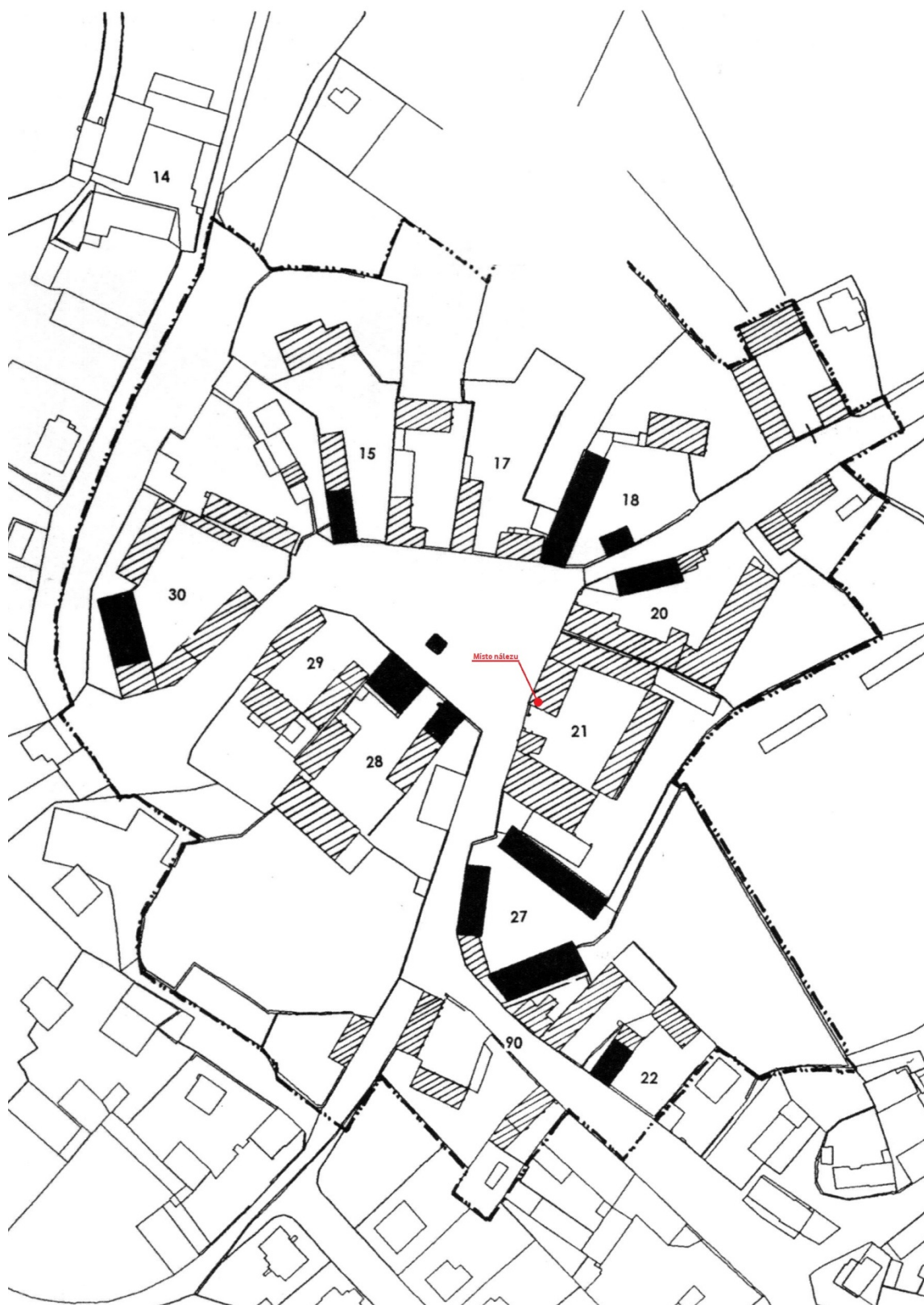
Záchranným archeologickým výzkumem během stavebních úprav usedlosti čp. 21 v Černicích se podařilo zachytit část rozsáhlého, objektu indikujícího exploataci místa v období středověku. Zřejmě souvislost zahloubeného středověkého objektu k současné linii zástavby může být jedním z nepřímých dokladů formování návsi již z období středověku.

Literatura:

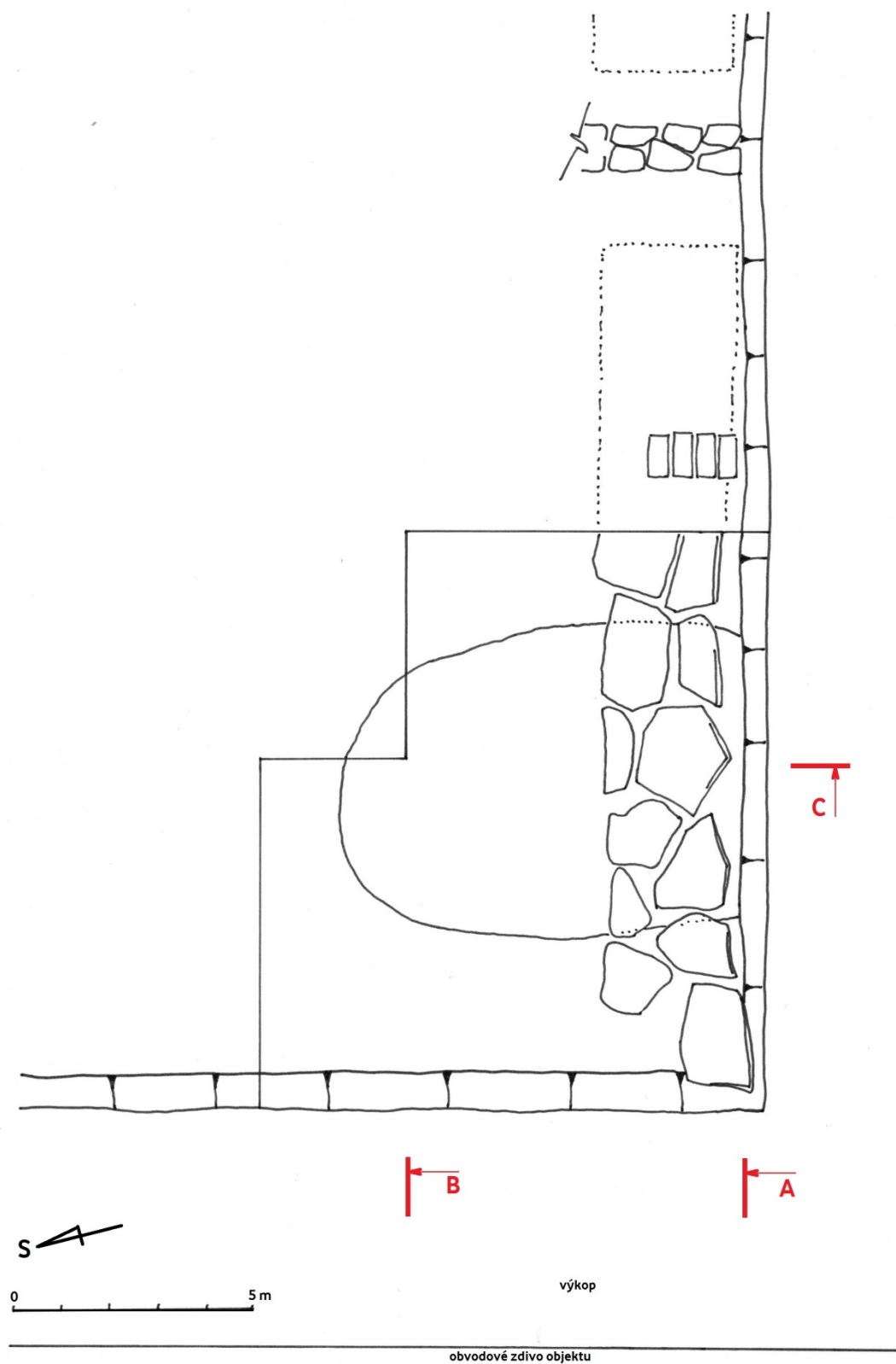
- Foud, K.-Karel.T. 1998: Lidová architektura -město Plzeň. Plzeň
- Doskočilová, M. 1952: Berní Rula 23, kraj Plzeňský. Praha
- Bělohlávek, M. 1997: Plzeňská předměstí. Plzeň
- Brož,J. 1925: Lidové stavby na Plzeňsku, díl IV. -Koterov, Černice. Plzeň
- Nováček, K. 2000: Středověký dům v Plzni. Archeologický výzkum parcely v Sedláčkově ul. 1 (čp. 187). In: Sborník Západočeského muzea v Plzni, řada Historie XV, 5-66.
- Orna, J. a kol. 2011: Keramická produkce města Plzně v období 14. a 15. století. Plzeň.
- Škabrada, J. 1979: Nejstarší objekty, zjištěné stavebně historickým průzkumem Božkova a Bolevce. AH 5, 12-18
- Vařeka, P. 1998: Proměny keramické produkce vrcholného a pozdního středověku v Čechách, Archeologické rozhledy 50/1, 123–137.

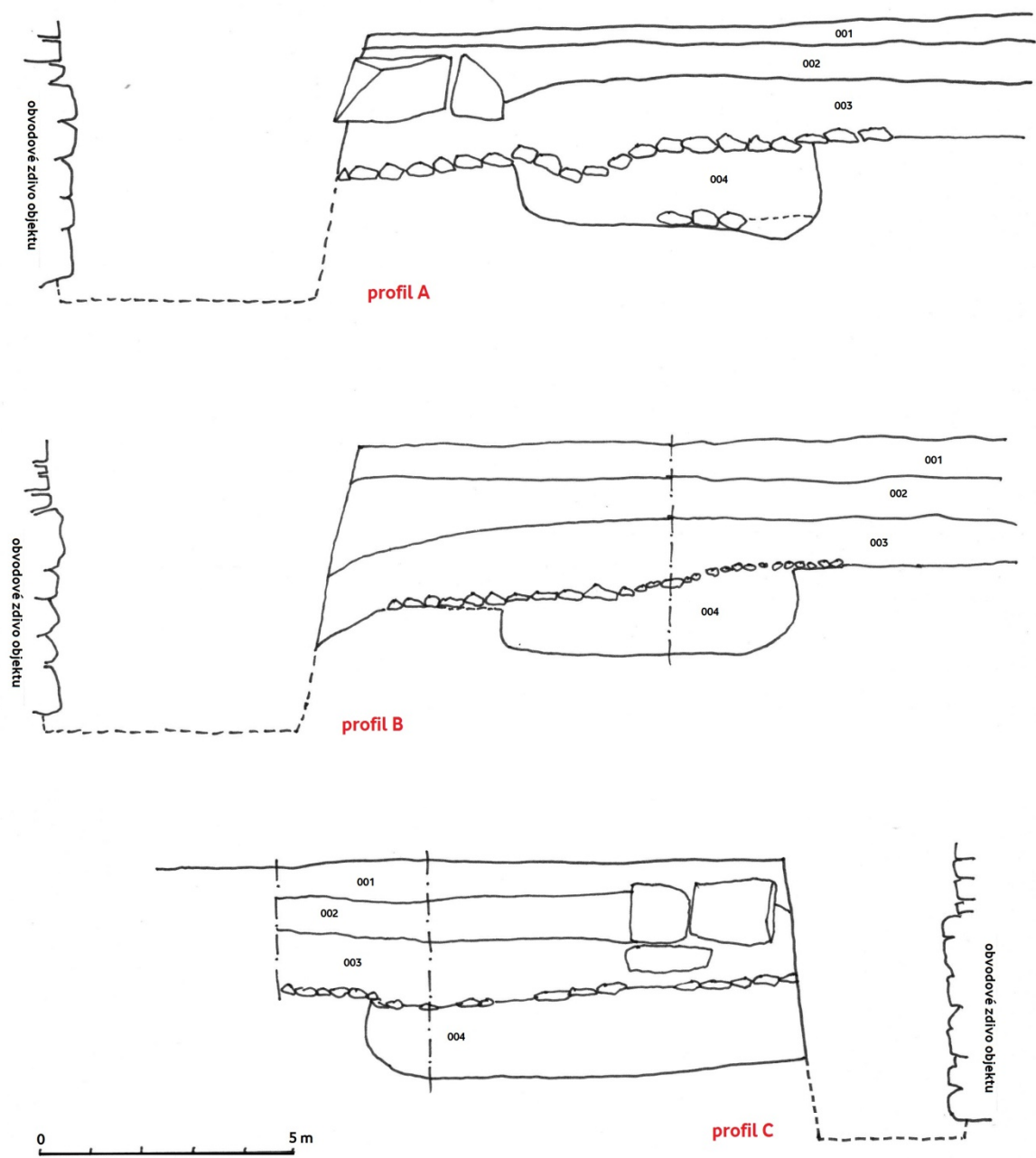
Obr. 02 Obec Černice na mapě stabilního katastru r. 1839

Obr. 03 Místo nálezu na současném plánu Vesnické památkové rezervace Černice

Obr. 05 Půdorysné zakreslení zjištěné archeologické situace

Obr. 06 Řezy zjištěnou archeologickou situací